

שלא מרד עשו בימיו, מנלן?

דכתיב 'ויבא עשו מן השדה והוא עיף'. וכמו שמבואר להלן דבאותו יום עבר עשו חמש עבירות, ותנא שנינו בבריתא דבאותו היום נפטר אברהם אבינו ועשה יעקב אבינו תבשיל של עדשים לנחם את יצחק אביו, הרי שמרירתו של עשו הייתה לאחר מות אברהם.

ומקשי: [ומאי שנא של עדשים] מדוע עשה יעקב דווקא תבשיל של עדשים? אמרי במערבא משמיה דרבה בר מרי, דבא יעקב לרמוז דמה עדשה זו אין לה פה אין לה סדק כמו שיש לשאר הקטניות, אף אבל אין לו פה שהוא יושב ודומם. דבר אחר — מה עדשה זו מגולגלת בצורתה עגולה אף אבילות מגולגלת ומחזרת על באי העולם. —

מאי בינייהו? איכא בינייהו לנחומי בביעי האם אפשר לנחם אָבֵל בביצים, דלמאן דאמר שיצחק בישל עדשים משום שאין להם פה, הרי, גם ביצים אין להם פה. אבל למי שסובר שיצחק בישל עדשים משום שצורתם עגולה, הרי, הביצה אינה עגולה כגלגל.

אמר רבי יוחנן חמש עבירות עבר אותו

רשע עשו באותו היום⁽⁷³⁾, בא על נערה מאורסה⁽⁷⁴⁾, והרג את הנפש, וכפר בעיקר, וכפר בתחיית המתים, ושטט וכיזה את הבכורה עבודת המקדש שהייתה בבכורות.

עתה מפרשת הגמרא מהו המקור לכל עבירה ועבירה שעבר עשו באותו היום —

בא על נערה מאורסה כתיב הכא 'ויבא עשו מן השדה', וכתיב התם גבי אונס נערה מאורסה 'כי בשדה מצאה', ולומדים בגזירה שוה מהמילה 'שדה' שבא עשו על נערה מאורסה —

הרג את הנפש, דכתיב הכא 'ויבא עשו מן השדה עיף', וכתיב התם בנביא ירמיה 'אוי נא לי כי עיפה נפשי להורגים', ולומדים גזירה שוה מהמילה 'עיפה' הכתובה בירמיה בענין הריגה, למילה 'עיף' שכתוב בעשו, ומכך שעשו הרג נפש באותו יום.

וכפר בעיקר — כתיב הכא גבי עשו שאמר 'למה זה לי בכורה' וכתיב התם בשירת הים 'זה אלי ואנוהו', ולמדו גזירה שוה מהמילה 'זה' הכתובה בעשו למילה 'זה' הכתובה על גילוי השכינה בשירת הים. ומכך למדו דכשאמר עשו למה לי 'זה' התכוון לכפור בעיקר.⁽⁷⁵⁾

ג' עמוד ע"ד, שבחטא הבכורה התגלה זלולו של עשו לכל דבר רוחני, וזה הגורם לכל העבירות האחרות שעבר.

74. כתבו התוס', דאף שלא נצטוו בני נח על נערה המאורסה, מכל מקום דבר מכוער הוא, ואף מכירת הבכורה אינה עבירה, אלא דבר מכוער. ועיין בדברות משה שהאריך בעניין זה.

75. במנחות דף נג ב נאמר: 'זה' — זה הקדוש

והקשו שם בעלי התוס' הלא עשו יצא לתרבות רעה שנתיים לפני מות אברהם כשנהיה בן י"ג. וכעין זה הקשה החתם סופר על מה שאמרו שבא על נערה המאורסה, והלא בגיל י"ג כבר אמרה עליו תורה 'איש יודע ציד' ופירש רש"י שהיה צד נשים מתחת בעליהם, ועי' שם מה שישב.

73. והנה בתורה לא מוזכר להדיא אלא החטא של ביזוי הבכורה. וביאר במשנת רבי אהרן חלק